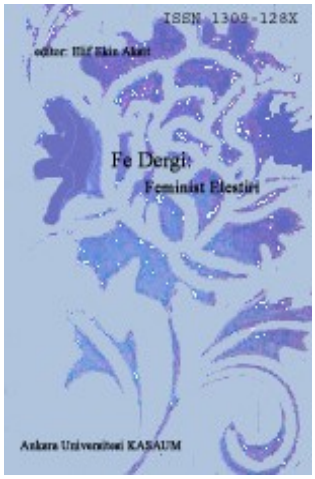
Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara



Fe Dergi: Feminist Eleştiri 7, Sayı 1
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
http://cins.ankara.edu.tr/

Kürtaj tartışmaları ve feminizm
İçten Keskin

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 9 Haziran 2015

Bu makaleyi alıntılamak için: İçten Keskin, "Kürtaj tartışmaları ve feminizm" *Fe Dergi 7*, no. 1 (2015), 86-95.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/13_7.pdf

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Kürtaj tartışmaları ve feminizm

İçten Keskin[*]

Kürtajın kabul edilebilir ya da izin verilebilir bir eylem olup olmadığını etik ve hukuki temellerde tartışan pek çok argüman bulunmaktadır ve kürtaj tartışmalarına çoğunlukla "hak" temelli argümanların hakim olduğu görülmektedir. Tartışma genellikle yaşama hakkının hangi noktada başladığı ve kişinin otonomi hakkının sınırları üzerinde dönmektedir. Genel olarak kabul gören ve feministlerce de kullanılan bu argümanlar yine bazı feministlerce eleştirilmiş ve feminizmin kürtajı hangi temelde savunması gerektiği ayrı bir tartışma konusu olmuştur. Hak söylemi ceninin yaşama hakkı ile kadının kendi bedeni üzerinde tasarruf hakkını karşı karşıya getirmekle ve kadının ezilen cinsiyet ve hamile kalabilen tek cinsiyet olarak özel durumunu görmezden gelinmesine yol açmakla eleştirilmiş ve hak söylemine alternatif olarak daha geniş bir üreme özgürlükleri çerçevesi, özen etiği, ve sorumluluk ve karar verme yetkisi konuları gündeme getirilmiştir. Kürtaja erişimin yasal ve güvenli olması gerektiği fikrinde buluşan feministler için bile geriye kürtaj konusunda cevaplanması gereken pek çok soru kalmaktadır. Bunlardan biri de cinsiyet seçimi için yapılan kürtajın kadının bilgi edinme ve seçme hakkına zarar vermeden nasıl engelleneceğidir.

Anahtar kelimeler: Kürtaj, feminizm, yaşama hakkı, otonomi hakkı, üreme özgürlükleri, özen etiği

Abortion debate and feminism

Abortion debate includes a variety of arguments on whether abortion is accepteble or permitable and it has been dominated by rights based arguments. The debate generally focuses on the beginning of right to live and the limits of right of autonomy. These generally accepted argument has been challenged by some feminists, and the question of on which base feminism should defend the access to abortion became a seperate debate. Rights discourse had been critised for making fetus' right to live and woman's bodily autonomy seem as opposing interest and for disregarding the special situation of women as oppressed gender and as the only gender that can get pregrant. As an alternative to rights discourse, a wider frame for reproductive freedom, ethics of care, and responsibility and right to decide brought to attention. Even for those feminist who agree that aborion should be legal and safe there are still tons of questions left to answer. One of those questions is how to prevent sex selective abortion without disturbing woman's right to be informed and right to choose.

Keywords: Abortion, feminism, right to live, right of autonomy, reproductive freedom, ethics of care

Giriş

Kürtaj meselesi felsefe, hukuk ve tıbbın kesiştiği canlı bir tartışma alanı yaratmıştır. Türkiye'de son yıllarda kürtaj üzerindeki tartışmaların artması ve kadınların yasal kürtaja erişim hakkının sorgulanır hale gelmesi bu konuda feminizm içerisindeki farklı sesleri, feminist bir kürtaj savunusunun nasıl olması ve nasıl olmaması gerektiği konusundaki tartışmaları göz önüne almayı zorunlu kılmıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde yazmış olduğum yüksek lisans tezimin bir parçası olan bu çalışma feminizm içindeki kürtaj tartışmalarının bir dökümünü yapmayı amaçlamaktadır. Kürtajın nasıl bir hak olduğu hatta hak olarak tanımlanmasının doğru olup olmadığı tartışmalı konulardır. Kürtajın yasal olması gerektiğini savunan pek çok insanın ilk tepkisi kadının kendi bedeni üzerinde tasarruf hakkına sahip olduğunu vurgulamaktır. Türkiye'deki kürtaj tartışmalarında öne çıkan "Benim Bedenim Benim Kararım" sloganı da buna örnektir. Fakat konuyu daha dikkatli tahlil eden bazı feministler kadınlar için kürtaj kararının sadece kendi bedeni üzerindeki bir seçimden ibaret olmadığını, kadınların cenine verebilecekleri muhtemel hayatı ve hayatlarındaki diğer kişilere yönelik sorumluluklarını dikkate alarak bir seçim yaptıklarını gözlemlemiştir. Kimi feministlerse maskülen olan hak söyleminin feminizm açısında yanlış bir strateji olduğunu, ceninlerle kadınların hakları açısından iki rakip gibi konumlandırılmasına

[*]Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi Ve Uluslararası Ilişkiler Bölümü

yol açarak feministleri çıkmaza soktuğunu vurgulamışlardır. Hak söylemini tamamen dışlamayan, feminist bir hak söylemi kullanmaya çalışan ve kürtaja erişimi tek başına değil tüm diğer cinsellik ve üreme özgürlükleri içerisinde ele alan görüşler de mevcuttur. Bu çalışmada öncelikle kürtajda hak söylemine dayanan argümanlar incelenecek, daha sonra hak söyleminin feminist eleştirisine ve yasal kürtajın savunulmasında alternatif oluşturabilecek önerilerin bir dökümüne yer verilecektir. Son olaraksa cevaplanması zor bir soru olarak feministlerin önünde duran cinsiyet seçilimine dayanan kürtajın nasıl engelleneceği konusundaki tartışmalara değinilecektir.

Kürtajda hak söylemi

Laurie Shrage (Shrage 2003, 41), kürtajı savunan liberal argümanların çoğunlukla dört hak altında toplandığını söylemektedir:

1- Üreme gibi kişisel konularda sosyal baskıdan bağımsız olma hakkı.
2- Ahlaki açıdan tartışmalı konularda kişinin kendi vicdanını dinleme özgürlüğü.
3- Kritik durumlarda bile başkasına yardım etmeyi reddetme hakkını kapsayan, gönüllü olmadığı bir hizmete zorlanmama özgürlüğü.
4- Bedensel müdahale ve zarara maruz kalmama özgürlüğü.

Shrage'e göre ilk madde ceninin birey olmadığını var sayar. İkinci madde ise ceninin birey olup olmaması meselesinin çözüme bağlanamayacağını var sayar. Birey kategorisinin ceninleri kapsayacak şekilde genişletilmesi durumunda ilk iki savunma zayıflar fakat son ikisi etkilenmez. Hatta dördüncü madde ceninlerin ahlaki ve yasal açıdan tam bireyler sayılmasıyla daha da güçlenir. Fakat üçüncü ve dördüncü savunmalarda belirtilen özgürlük haklarına dair istisnalar da vardır. Örneğin ebeveynlerin çocuklarına kritik derecede gerekli yardımları sağlamayı reddedemeyeceği ve bir insanın bedenine kriminal deliller toplamak ya da hayat kurtarıcı bir tedavide bulunmak için isteği dışında müdahale edilebileceği gibi. Hamileliğin de bu istisnalardan birini oluşturup oluşturamayacağı cevaplanması gereken bir sorudur. Bu konuda hukukçular hamileliğe dair istisnanın benzer durumlarda benzer kişilere de uygulanıp uygulanmadığına bakılması gerektiğini söylemektedirler. Aksi halde bu devletin hamile kalma olasılığı olan kişilere karşı eşit davranmadığı ve cinsiyet ayrımcılığı yaptığı anlamına gelir.

Ceninin yaşama hakkı

Kürtaj konusundaki en temel tartışma ceninin kişilik haklarına sahip olup olmadığı meselesidir. Bu konuda değişik yaklaşımlar bulunsa da kürtaj hakkını savunanlar çoğunlukla, insanların kişilik haklarını döllenme anından itibaren değil daha sonraki bir aşamada elde ettiğini ve hamileliğin erken evrelerinde ceninin bir "kişi" sayılamayacağı için kürtajın cinayet gibi ahlaki açıdan izin verilemez bir eylem olarak görülemeyeceğini savunurlar. Yaşama hakkı üzerinden kürtaja karşı çıkan kişiler tüm insanların yaşama hakkının kutsal olduğunu ve ceninin de bir insan olduğunu savunurlar. Fakat kürtaj hakkı savunucuları bu argümanda iki farklı insan kavramının yer aldığına dikkat çekmiştir (Saul 2003, 135-140). Birisi biyolojik olarak Homo sapiens türüne dahil olmak anlamında "insan" olmaktır. Cenin insan DNA'sı taşıması nedeniyle bu gruba girmektedir. Diğeri ise ahlaki anlamda insan topluluğunun bir parçası olmaktır. Yeni döllenmiş bir zigotu bu ikinci anlamda insan kabul edip diğer insanlarla aynı haklara sahip olduğunu söylemek "insan" kavramının içini boşaltmaktır.

İnsanı diğer hayvan türlerinden ayıran ve kutsal sayılan haklara layık görülmesini sağlayan özelliklerin neler olduğu tartışmalı bir konudur; fakat kürtaj hakkı savunucularına göre insanlar bu hakları sadece insan DNA'sına sahip olmak nedeniyle veya bir gün tam bir insan haline gelebilme potansiyeline sahip olmaları nedeniyle elde etmezler. Sonuçta yumurta ve sperm hücreleri de insan DNA'sına ve insan olma potansiyeline sahiptir fakat kimse bu hücrelerin yaşama hakkını savunmamaktadır (Boonin 2003, 19-90). Dolayısıyla cenin yaşam hakkını, öldürülmesi cinayet sayılamayacak bir zigottan öldürülmesi cinayet sayılacak bir çocuğa giden sürecin bir noktasında elde etmektedir. Hamileliğin hangi aşamasında bu hakkın elde edildiği konusunda görüşler kişi ve insan kavramlarının nasıl tanımlandığına göre değişiklik göstermektedir. Elisabeth Porter (Porter 1994, 73), "Kişi olmak döllenme ile mi başlar, beyin yaşamı ile mi, hareketlenme ile mi, akciğer gelişimi ile mi, doğumla mı, karakter ya da rasyonel seçim yetisi ile mi?" diye sormaktadır. Bir görüş, beyin ölümü hayatın bitimi olarak görüldüğüne göre beyin yaşamı da kişi olmanın başlangıcı olmalıdır der. Bir başka görüşe göreyse, kişi olmak kendi varlığına dair bilinç sahibi olmayı gerektirir. Bu argüman yeni doğmuş bebeklerin dahi kişi olmadığı ve bizim sahip olduğumuz gibi bir yaşama hakkına sahip olmadıkları sonucuna gitmektedir (Saul 2003, 140).

Kadının kendi bedeni üzerinde tasarruf hakkı

Ceninin diğer insanlarda olduğu gibi devlet tarafından korunması gereken kutsal bir yaşama hakkı olup olmadığı meselesi, tartışmayı insanların yaşamın hangi aşamasında kişilik haklarını elde ettikleri gibi cevabı kesin verilemeyen soruların olduğu muğlak ve felsefi bir alana çekmektedir. Bu nedenle kürtaj hakkı savunucuları genellikle kürtaj hakkını ceninin yaşam hakkı olup olmamasına bağlamak istemezler. Bu noktada da devreye kadının kendi bedeni üzerinde tasarruf hakkı girmektedir. "Bedensel otonomi argümanı" çerçevesinde toplayabileceğimiz görüşlere göre her insanın yaşama hakkı vardır fakat başkasının bedeni üzerinden, o kişinin isteği dışında yaşama hakkı yoktur. Bu nedenle ceninin tüm kişilik haklarına sahip bir insan olduğunu kabul etsek bile kadın ceninin yaşamı için hamileliği sürdürmeye zorlanamaz. Bu görüş en çarpıcı şekilde Judith Jarvis Thomson'ın kemancı analojisi ile savunulmuştur (Thomson 1971, 47-66). Thomson makalesinde şöyle bir düşünce deneyi ortaya koymuştur: Bir sabah uyandığınızda kendinizi bir hastane odasında ünlü bir kemancıyla dolaşım sistemleriniz bağlanmış olarak buluyorsunuz. Böbrek yetmezliği çeken kemancıyı hayatta tutabilmek için sizin böbrekleriniz hem sizin hem kemancının vücuduna kanı temizleyip göndermek için kullanılmaktadır. Kemancıyı hayatta tutmak için şart olan bu işleme sadece sizin vücudunuz uygundur ve bu nedenle müzik severler tarafından kaçırılıp bu duruma sokulmuşsunuzdur. İstediğiniz zaman sizi kemancıya bağlayan kabloları söküp hastaneden ayrılabilirsiniz fakat bu kemancının ölmesine yol açacaktır. Öte yandan doktor size 9 ay boyunca bu duruma katlanırsanız kemancının sizden sorunsuz bir şekilde ayrılacağını ve ikinizin ayrı hayatlarınıza devam edebileceğinizi söylemektedir. Thomson'a göre kemancının hayatta kalması için bu duruma katlanmayı seçmeniz büyük bir iyilikseverlik olacaktır, fakat kimse sizi buna zorlayamaz. Öte yandan bedeninizi kemancıdan ayırmayı seçmek bencilce bir davranış olarak nitelendirilebilir fakat bu seçimi yapmaya kesinlikle hakkınız vardır. Hiç kuşkusuz kemancı yaşama hakkı olan bir insandır ama kemancıya bağlanmış olan kişi burada kemancının yaşayıp yaşamaması konusunda değil kendi bedenini nasıl kullanacağı konusunda bir karar vermektedir. Thomson'a göre kürtaj da böyle bir karardır.

Thomson'ın makalesi kürtaj tartışmalarını derinden etkilemiştir ve otonomi hakkı kürtaj hakkının savunulmasında en ağır basan argümanlardan biri haline gelmiştir. Fakat otonomi hakkı denildiğinde ilk başta akla gelen kemancı analojisi de hem yasal kürtaj yanlıları hem de kürtaj karşıtlarınca çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Öncelikle bu analojinin hamilelik sürecini doğru yansıtmadığı düşünülmektedir: hamilelik 9 ay hastane yatağına bağlı kalmak kadar özgürlükleri kısıtlayıcı bir süreç değildir. İkinci olarak analojide cenin yerine tanımadığımız bir kemancının koyulması kadın ve cenin arasındaki yakın ilişkiyi göz ardı etmektedir. Kemancı senaryosunun aksine, 9 ay sonunda kadınlar doğan bebeklerden ayrılmamakta, uzun yıllar bakımlarını üstlenmeye devam etmektedirler. Thomson'ın 9 ay sonunda kemancıdan sorunsuzca ayrılmaktan kast ettiğinin bebeğin evlatlık verilmesi olduğunu varsaysak bile kadınların kendi bebeklerine veda etmelerinin hayatlarını kurtardıkları yabancılara veda etmeleriyle aynı psikolojik etkiye sahip olmayacağı açıktır. Thomson'a yöneltilen üçüncü yaygın eleştiri, kemancı analojisindeki kişinin müzik severler tarafından kaçırılıp kendi isteği dışında kemancıya bağlanmasının daha çok tecavüz sonucunda oluşan hamileliklere denk düştüğü veyahut da olsa olsa korunma konusunda üzerine düşeni yapmış fakat korunma yönteminin başarısızlığa uğraması sonucunda hamile kalmış kadınlara uyarlanabileceği görüşüdür. MacKinnon (MacKinnon 2003, 214) korunmadığı için hamile kalan kadınların sorumsuzlukla suçlanamayacağını ve bundan ötürü cezalandırılamayacağı söylemekte çünkü içinde yaşadığımız cinsiyetçi toplumda kadınların korunma ve cinsellik konusunda özgürce seçim yapamadığına, partnerlerinin baskısı altında olduklarına, bazen "hayır" deme ya da korunmayı önerme gücünü bulamadıklarına dikkat çekmektedir. Feministler, korunmadığı için hamile kalan kadınların seçim hakkını da savunmalıdır ve kemancı analojisi bu konuda yetersiz görülmektedir.

Hak söyleminin feminist eleştirisi

Hak temelli argümanlarla ilgili başlıca sorun kürtaj karşıtı hareketler tarafından kolaylıkla istismar edilmiş ve pratikte kadınların aleyhine sonuçlar doğurmuş olmasıdır. Konu kadınların devlete karşı hak mücadelesi yerine kadınların ceninlere karşı hak mücadelesi şeklinde gösterilmiştir. Ceninlerin de hak sahibi insanlar olduğu hatta masum olmaları nedeniyle ahlaki açıdan, istenmeyen gebeliğe yol açmış hatalı kadınlardan üstün konumda oldukları ve yaşama hakkının, seçim hakkına oranla daha fazla ahlaki ağırlığa sahip olması gerektiği savunulmuştur (Smyth 2002, 336). Feministlere göre maskülen bir bakışla yapılandırılmış "hak sahibi birey" kavramı geçmişte kadınların hak sahibi sayılmamalarını meşrulaştırmaya yaramıştır. Bugün ise kürtaj tartışmasında kadınların aleyhine olarak ceninlerin hak sahibi bireyler olarak kurgulanmasını sağlamaktadır. Bu gibi nedenlerle feminist siyaset teorisinden hak kavramını tümüyle çıkarma girişimleri olmuştur. Adalet etiğine

alternatif olarak özen etiği ortaya atılmıştır. Kürtaj seçimi de özen etiği çerçevesinde soyut haklar değil toplumsal sorumluluklar üzerinden savunulmuştur (Smyth 2002, 340).

Sally Markowitz (Markowitz 1990, 2-4) felsefecilerin otonomi argümanını kadının haklarına odaklanıyor olması nedeniyle feminist bir yaklaşım olarak gördüğünü fakat kürtaj hakkının bu argümana dayandırılmasında feminizm açısından üç sorunlu nokta olduğunu söylemektedir. Öncelikle bu argüman birey olarak kadınların haklarıyla ilgilenmektedir ki, bu da konuyu ceninin haklarına kilitleyen tartışmalara oranla ileri bir adım olarak görülebilir. Fakat cinsiyetçi toplum içerisinde ezilen bir grup olarak kadınların durumu hesaba katılmamaktadır. İkinci olarak, otonomi savunusu kadınların fiziksel farklılıklarını da hesaba katmamakta, cinsiyetten bağımsız olarak tüm bireylere yönelik bir bedensel otonomi hakkı ortaya atarak isteği dışında hamile kalan kişilerin sadece kadınlar olduğu gerçeğini gözden saklamaktadır. Halbuki feministler kimi durumlarda hak taleplerinin cinsiyet farklılıklarını da göz önüne alması gerektiği görüşündedirler. Üçüncü olaraksa otonomi bir erkeklik ideali olarak görülürken, bakım, özen ve başkalarına karşı sorumluluk kadınlık ideali olarak görülmektedir. Feminist bir kürtaj hakkı savunusu feministlerin reddettiği erkeklere özgü idealler üzerinden yapılmamalıdır. Marxist ve sosyalist feministler için de otonomi, kapitalizmin bireycilik ideolojisinden gelen bir kavram olarak görülebilir ve feministlerin bu kesiminin kolayla benimseyemeyeceği bir argümandır.

April Cherry (Cherry 1995, 214) pek çok radikal feministin bireysel hakların sağlanması üzerinden devlet gücünü meşrulaştırdığı gerekçesiyle hak söylemine eleştirel yaklaştığını söylemektedir. MacKinnon'ın, soyut hakların erkeklerin dünya deneyimini dikte ettiğine dair görüşlerinden alıntı yapan Cherry hak söylemiyle kadınların üreme teknolojilerini düzenleyen yasalar önünde nasıl muamele gördüğü ya da fiziksel ihtiyaçları gibi kadın deneyimlerinin meşruiyetinin silindiğini söylemektedir. Radikal feministler, rahimden bağımsız var olan ceninlere dair o tuhaf soyutlamayı yaratanın hak söylemi olduğunu söylemişlerdir.

Türkiye'de de hükümetin yasal kürtajı hedef alan söylemlerinin ardından feministlerin yasal kürtajı nasıl bir temelde savunması gerektiğine dair ilginç tartışmalar yapılmıştır. Kürtajı hak olarak savunmanın yerindeliğini sorgulayanlar da olmuştur. Örneğin Amargi dergisinde Esra Demir (Demir 2012, 8-11) "Belki kürtaj hakkı yerine, "ücretsiz ve güvenli kürtaja erişim" deseydik, hiç değilse bu anlamda hak olarak savunulması daha az sorunlu bir şeyden bahsediyor olurduk." demektedir. Kürtajın hak olarak tanımlanmasının aynı anda tüm kadınların güçlenmesini sağlayacak şekilde yorumlanmayabileceğinden söz edilmektedir. Çünkü kadın bedenini kontrol eden mekanizmalar farklı gruplardan kadınlara farklı şekilde etki etmektedir. Bazı kadınları güçlendiren haklar başka yerlerde kimilerini zayıflatabilmektedir. Yazar hak söyleminin kadın ve ceninin karşı karşıya getirmesi sorununa da değinmiştir: Kürtaj yasağına ilişkin uyuşmazlıklarda kadın ve cenin birbirinden ayrılmış beden sınırlarına sahip, aralarındaki ilişki birbirlerine zarar vermekten ibaret iki özne gibi algılanır. Bunun nedeni liberal insan hakları söyleminin ontolojik olarak soyut, özerk, kendi kendine yeten birey tahayyülüdür. Fakat hamile kadın ve ceninin bu birey tahayyülünün dışında düşünülmesi ve aradaki bağımlılığın görülmesi gerekmektedir. "Hamile kadın özneyi, ceninle böyle bir ilişki ve bağımlılık içinde düşünmek, ilk bakışta kadınları güçsüzleştiren bir argüman gibi görünse de; haklar dünyasında bizi asıl güçsüzleştiren, olmadığımız ve olamayacağımız soyut birer birey olarak varsayılmamızdır."

Özen etiği

Kadınların belki de erkeklerden daha farklı bir zihin dünyasına sahip olduğu görüşü feministlerce sıklıkla dile getirilmiştir. Josephine Donovan (Donovan 2010, 325-326) kadınların siyasal olarak eziliyor olmak, ev içi işlerle görevlendirilmiş olmak, mensturasyon, doğum, emzirme süreçlerini yaşamak gibi erkeklerden farklı bir takım belirleyici deneyimlerden geçtiğini ve bu farklı koşullar sonucunda özel bir bilinç, özel bir epistemoloji, özel bir etik ve özel bir estetiğin oluştuğunu söylemektedir.

Carol Gilligan (Gilligan 2003), *In a Different Voice* isimli kitabında kadınların farklı bir ahlaki zihne sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu farklı ahlaki yapıya "özen etiği" (ethics of care) denilmektedir. Gilligan'a göre erkekler ahlaki sorunları çatışan haklar şeklinde algılayıp soyut bir haklar hiyerarşisi içinde çözümlemekteyken, kadınlar ahlaki sorunları ilişki içinde bulunulan insanlara karşı duyulan sorumlulukların çatışması şeklinde ele almaktadır. Etik konusundaki çalışmalar erkeklerin ahlaki çözümlemelerini norm kabul etmiş kadınların ahlakını görmezden gelmiştir. Kürtaj üzerinden dönen tartışmaların genellikle kadınların deneyimlerini göz önüne almadığı dikkati çekmektedir. Kürtaj sorununun özen etiği açısından ele alınması, kadınların kürtaj kararı alırken nasıl bir ahlaki çözümlemede bulunduğuna eğilinmesini sağlamıştır. Ahlaki çelişkilerin çözümlenmesinde erkeklerin "hak" ve "adalet" kavramlarını öne çıkardığı kadınların ise "sorumluluk" ve "özen" ekseninde kararlar verdiği görülmektedir. Kadınlar ahlaki bir karar vermeleri gerektiği

zaman sorunu bir ilişkiler yumağı olarak görmekte kendileri ve ilişkide oldukları diğer insanların çıkarlarını göz önüne alarak sorumluluk almak ve bencil davranmak arasında bir seçim yapmaya çalışmaktadırlar. Kürtaj meselesini, sıkça yapıldığı gibi, hamile kadın ve cenin arasındaki bir haklar hiyerarşisi üzerinden sonuca bağlamak aslında kürtaj kararı veren kadınların düşünce sürecini yansıtmamaktadır. Kadınlar bu tür ahlaki ikilemleri çatışan haklar yerine çatışan sorumluluklardan kaynaklı sorunlar olarak değerlendirmektedirler.

Hamilelik, kadının yaptığı hemen her türlü seçimin ve hareketin hem kendisini hem başkalarını (ailesini ve özellikle de cenini) etkilediği bir dönemdir. Hamile kadınını müzikle gevşemesi de, yorulması da, içki içip uyuşturucu madde kullanması da cenini olumlu ya da olumsuz etkileyecektir. Bu etkileşim nedeniyle kadının seçim hakkı ile ceninin hakları arasındaki çatışma çözülemez bir ahlaki ikilem olarak sunulmaktadır. Fakat Janet Farrell Smith'e göre kürtaj meselesi hak çatışması yerine özen, bakım ve sorumluluk üzerinden kurgulanabilir (Porter 1994, 80). Hamile kadının hamileliği sürdürme, çocuk doğurma ve çocuk yetiştirme kapasitesi üzerinde düşünme yükümlülüğü vardır. Dünyaya yeni bir insan getirmek ahlaki açıdan o kadar ciddi bir karardır ki, bu kararı vermek hamileliği sürdürme yükümlülüğünden daha önemlidir.

Kürtaj üzerine tartışmaların önemli bir kısmının hamilelik sürecine odaklandığı görülmektedir. Örneğin Thomson'ın kemancı analojisi hamileliği 9 aylık bir hastane tutsaklığı ile özdeşleştirme ve kürtaj kararını, vücudunu başkasının kullanmasına izin verme ve 9 aylık bu özgürlükleri kısıtlayıcı sürece girip girmeme kararı olarak ele almaktadır. Oysa ceninler kemancılar gibi 9 ay sonunda el sıkışıp ayrılacağımız yabancılar değiller. Kadınlar çoğunlukla kürtaj kararını hamilelik sürecinden kaçınmaktan ziyade anne olmak istememeleri nedeniyle almaktadırlar (Saul 2003, 119). Kürtaj konusunda kadınların bakışını inceleyen ve hamilelikten çok annelik konusuna odaklanan bir çalışma Leslie Cannold tarafından yapılmıştır (Cannold 2000). Bu çalışmada da kadınların özen ahlakı teorisine uygun hareket ettiği görülmektedir. Cannold'a göre kadınlar ceninleri önemsemedikleri için değil, tam tersine son derece önemsedikleri için kürtajı seçmektedirler. Bebeğe iyi bir hayat verememe, iyi bir anne olamama kürtajı düşünen kadınların başlıca endişelerinden biridir. Doğum yapıp evlatlık verme kadınların en az tercih ettiği seçenek olarak görülmektedir. Evlatlık veren kadınlar kürtaj olan kadınlara oranla çok daha yoğun ve hayat boyu süren bir pişmanlık ve bunalım içine düşmüşlerdir. Kadınlar bir kez doğurduktan sonra bebeklerini vermeye kıyamayacaklarını düşündükleri için bebeğin hayat boyu sorumluluğunu yüklenemeyecekleri durumlarda kürtaj olmayı tercih etmektedirler. Cannold artık hamileliğin çok daha erken evrelerinde dünyaya gelen prematüre bebeklerin hayatta tutulabildiğine ve bu gidişle gelecekte kürtajla ceninin öldürülmesi yerine yapay bir rahme transfer edilip orada büyütülmesinin söz konusu olacağına dair teoriyi de dikkate almış ve mülakat yaptığı kadınlara böyle bir seçeneği tercih edip etmeyeceğini sormuştur. Kadınlar böyle bir yöntemi acımasız ve tehlikeli bulmakta, yapay rahim seçeneğindense ceninin en başından öldürülmesini tercih etmektedirler. Kadınların asıl zalimlik olarak gördüğü cenini öldürmek değil olumsuz koşullarda yaşamaya mahkum etmektir ve kendi rahimlerinde taşımayacak olsalar dahi cenine karşı sorumluluk hissettikleri ve bu sorumlulukla karar verdikleri anlaşılmaktadır.

Özen ahlakı da feminist açıdan eleştiriye açıktır. Her şeyden önce özen ahlakı kadınların bakıma, özen göstermeye, başkalarının sorumluluğunu yüklenmeye yatkın bir karakteri olduğu konusundaki ön yargıları pekiştirmektedir. Kadınlığı maternal terimlerle tanımlamakta ve toplumsal cinsiyetin içinde çalıştığı ahlaki çerçeveyi eleştirmek yerine olumlamaktadır (Smyth 2002, 339). Öte yandan kürtaj seçimini özen ahlakı çerçevesinde ele almak kadınların deneyimlerinin ve düşüncelerinin öne çıkarılmasını sağlamaktadır. Bu tür çalışmalar kürtaj seçimini sadece bedensel otonomi argümanları ile ele alıp hamilelik döneminin zorluklarına odaklamanın kadınların verdiği kararı anlamak ve savunmak açısından ne kadar yetersiz kaldığını göstermektedir.

Sorumluluk ve karar verme yetkisi

Alison Jaggar (Jaggar 1994, 281-286) da kürtaj kararının hamilelik sürecini sonlandırmaktan ibaret olmadığına, doğum sonrasında bebeğin tüm sorumluluğunun annenin üzerine kaldığına dikkat çeken bir argüman üretmiştir. Jaggar kürtaj kararının neden kadına ait olması gerektiğini iki ilkeye dayanarak açıklamıştır. Birinci ilke insanlar için yaşama hakkının sadece hayatta kalmak ya da dünyaya gelmek değil, tam bir insan hayatına sahip olabilmek anlamına geldiğidir. Tam bir insan hayatının neleri gerektirdiği tartışılabilir fakat en azından yeterli gıda, solunabilir hava, diğer insanlardan duygusal yakınlık görmek gibi temel ihtiyaçları içerdiği söylenebilir. Bir kişi veya kurum çocuğun doğumdan önceki ve sonraki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ciddi bir girişimde bulunmuyorsa o çocuğun koruyucusu olarak görülemez. Çocuğun koruyucusu, çocuğun tam bir insan hayatına erişebilmesi için gereken bütün ihtiyaçları karşılamayı üstlenendir. Çocuğun çoğu ihtiyacını

karşılamayı üstlenmeyecek olan kişi ve kurumlara yaşama hakkını oluşturan öğelerden sadece birini (dünyaya gelme hakkını) garanti altına alacak bir otorite bahşedilemez. Sonuç olarak içinde yaşadığımız toplumda devlet, doktorlar ya da baba çocuğun koruyucusu olamaz ve çocuğun dünyaya gelmesini sağlamak adına kadını kürtaj seçimini yapmaktan alıkoyamazlar. Kürtajın yasaklanması çocuğun yaşamı için gereken bütün diğer koşulların gerçekleştirilmesinin, yukarıdaki tanımlamaya göre çocuğun asıl koruyucusu olan annenin üzerine yıkılması demektir.

Jaggar'ın ele aldığı ikinci ilke kararların sadece o kararların sonuçlarından ciddi bir şekilde etkilenecek olanlar tarafından verilmesi gerektiğidir. İçinde yaşadığımız toplumsal düzende çocuk bakımı neredeyse tamamiyle kadınların üstüne düşen bir görevdir. Dolayısıyla hem biyolojik hem de toplumsal koşullar nedeniyle hamileliğin devamı ya da sonlandırılması kararından en çok kadınlar etkilenmektedir. Baba adaylarının da kürtaj kararından etkilendiği savunulabilir fakat erkekler hamileliğin ve doğumun zorluklarına/ risklerine katlanmak durumunda olmadıkları gibi çocuk bakımına ne derece müdahil olacaklarını seçme lüksüne de sahiptirler. Babayı çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması için maddi destek olmaya zorlayacak yasal koşullar var olmayabilir, ya da bu yasal koşulların var olması durumunda baba sadece nafaka ödeyip çocuktan ayrı yaşamayı seçebilir. Devlet ve toplum da kürtaj kararlarından hiç kuşkusuz etkilenmektedir fakat bu kadının yaşadığı etkiyle karşılaştırılamayacak kadar azdır. Hamileliği devam ettirme kararından asıl etkilenecek olan kişi kadındır ve bu yüzden bu kararı o vermelidir.

Alison Jaggar bu ilkelerin tüm kadınlar için her zaman ve koşulda geçerli mutlak bir kürtaj hakkı getirmeyeceğinin de altını çizmektedir. Çocuk bakımının getirdiği yüklerin daha çok devlet, toplum ve babalar tarafından üstlenildiği ve kadına daha az sorumluluğun düştüğü bir toplumda hamileliğin sonlandırılması kararının alınmasında diğer kişi ve kurumlara da söz hakkı düşecektir. Jaggar gebeliği sonlandırma kararının kadına ait olması gerektiğini söylerken bunu kadının doğası gereği çocuk yetiştirici olmasına değil, içinde bulunduğumuz toplumun bu sorumluluğu kadına yüklemiş olmasına dayandırmakta ve bunu değişebilir bir durum olarak görmektedir.

İzin verilemez fedakarlık prensibi

Thomson kemancıyı hayatta tutmak için bedenini kullandırmanın bir zorunluluk değil bir iyilikseverlik olduğunun altını çizmiştir. Kürtajı yasaklayan yasalar temelde fedakarlık yapmayı, yardım severliği dayatan yasalar olarak görülebilir. Devletlerin bazı durumlarda yardım severliği zorunlu kılan yasaları olduğu doğrudur. Örneğin vatandaşlardan toplanan vergilerin bir kısmı yaşlı ve kimsesiz çocuk bakımına gitmektedir. Devlet bu şekilde dolaylı yoldan gelirimizin bir kısmının yardım amaçlı kullanılmış olmasını zorunlu kılmaktadır. Fakat bu tür yardım severliği dayatan yasaların istenmeyen gebeliğin sürdürülmesinin dayatılmasından bir farkı vardır. Markowitz'in (Markowitz 1990, 7) belirttiği gibi herkes vergi ödemektedir fakat sadece kadınlar hamileliği devam ettirmek gibi bir fedakarlığa zorlanabilmektedir. Markowitz, "İzin verilemez Fedakarlık Prensibi" dediği bir ilke ortaya atmıştır. Buna göre eğer bir toplumsal grup sistematik olarak baskı altında tutuluyorsa o grubun üyelerinden ezilmişliklerini arttıran ya da ezilmişliklerinin sürmesini sağlayan fedakarlıklar beklenemez.

David Boonin (Boonin 2003, 262), Thomson'ın kemancı argümanının sadece kadınların hamile kaldığı gerçeğini görmezden geldiğini kabul etmiş fakat argümanın Markowitz'in eleştirilerini kapsayacak şekilde şöyle geliştirilebileceğini söylemiştir: Varsayalım ki kemancılar bu böbrek desteği işlemine sıkça ihtiyaç duyuyor olsunlar ve yine varsayalım ki toplumda sadece belli bir ırkın böbrekleri başkalarını da destekleyebilecek yetiye sahip olsun. Bu baskı altında tutulan bir ırk olsun ve diyelim ki siz de bu ırka mensupsunuz. Kemancılara bağlanmak sadece sizin ırkınızın karşılaştığı bir durumdur ve ırkınızın ezilmişliğine de katkıda bulunmaktadır. Sizden beklenen bu fedakarlık ezilen bir ırkın mensubu olarak karşı karşıya kaldığınız engelleri aşmanızı zorlaştırmaktadır. Bu şartlar altında kemancıya bağlı kalma fedakarlığının size devlet tarafından dayatılması kemancı analojisinin orijinal versiyonuna göre çok daha insafsız görünmektedir.

Markowitz "izin verilemez fedakarlık" prensibini sadece kürtaj konusunda değil toplumsal eşitsizliğin söz konusu olduğu diğer alanlarda da uygulanacak şekilde tasarlamaya çalışmıştır. Örneğin bu prensip bir iş yerinde ücretlere kesinti yapılması gerektiği zaman bu kesintinin zaten güçsüz durumda olan işçilerden değil yönetici kesimden yapılması gerektiğini öngörmektedir. Hem Markowitz hem Jaggar, kürtaj seçimini evrensel ilkelere dayandırmaya çalışmış fakat bunu yaparken, liberal hak söylemlerinin aksine, evrensellik kisvesi altında bu sorunun ezilen bir grup olarak kadınların karşı karşıya kaldığı bir sorun olduğu gerçeğini gözden kaçırmamışlardır.

Üreme özgürlükleri

Feministlerin hak teorisine getirdikleri eleştiriler sadece hak söyleminden uzaklaşma çabalarını değil feminist bir hak söylemi geliştirme çabalarını da doğurmuştur. Soyut, havada kalan bir liberal haklar söylemine karşı ortaya atılan üreme özgürlükleri kavramı Amerika'daki Beyaz olmayan ve fakir kadınların kürtaj serbest olsa da maddi yoksunluk nedeniyle kürtaj hakkını kullanamıyor olmasından ve bu kadınların kürtaj harici konularda da kendi doğurganlıkları konusunda karar verme hakkından yoksun bırakıldıkları gerçeğinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Üreme özgürlükleri kadınların istedikleri zaman istedikleri kadar çocuk sahibi olma ya da hiç çocuk sahibi olmama hakkını kapsamaktadır. Sadece kürtaj hakkını değil doğum kontrolü ve çocuk yetiştirme ile ilgili konuları da içermektedir (Smyth 2003, 340).

ABD'de kürtaj tartışmaları kendilerini "yaşam yanlısı" olarak tanımlayan kürtaj karşıtı muhafazakar gruplarla, kendilerini "seçim yanlısı" olarak tanımlayan ve kürtajı devletin müdahale edemeyeceği kişisel bir seçim hakkı ve mahrem bir alan olarak savunan kesimlerin egemenliği altındadır. "INCITE! Şiddete Karşı Renkli Irktan Kadınlar" örgütünün kurucularından feminist aktivist ve akademisyen Andrea Smith (Smith 2005, 119-140), üreme özgürlüklerinin yaşam yanlısı ve seçim yanlısı ikilemine sıkıştırılmasının Beyaz olmayan kadınları marjinalize eden bir yönü olduğunu ve üreme özgürlüklerini savunanların argümanlarını yaşam yanlısı-seçim yanlısı ikilemi üzerine oturtmaktan kaçınmaları gerektiğini söylemektedir. Smith'e göre Seçim yanlısı hareketinin ürettiği "devlet üreme haklarına dair kararlara kesinlikle karışmamalıdır" düsturu kürtaj karşıtlarınca devletin kürtaj masraflarına destek olmayacağı yönünde kararlar çıkarılması için kullanılmıştır. Fakir kadınların büyük bir kısmını oluşturan Yerli, Siyah ve Latin kadınların kürtaj olmak için yararlandıkları imkânlar ellerinden alınırken seçim yanlısı hareket hiçbir şey yapmamıştır. Dahası bazı seçim-yanlısı kişi ve kuruluşların tehlikeli yan etkileri olan uzun vadeli hormonal doğum kontrol yöntemleri konusunda eleştirel olamadığı hatta daha çok marjinalleştirilmiş gruplardan gelen kadınlar üzerinde ve bilgilendirilmiş rızaları alınmadan kullanılan bu yöntemleri aile planlaması adı altında destekledikleri görülmektedir. Smith, ABD'deki en önemli seçim yanlısı örgütlerden olan Planned Parenthood'un temellerinin öjenik hareketinde yattığını ve Üçüncü Dünya ülkelerinde tehlikeli ve bazen kadının rızası alınmadan yapılan kısırlaştırma ve doğum kontrol yöntemlerinin kullanımını desteklediğine de dikkat çekmektedir.

Elizabet Porter'a (Porter 1994, 71-72) göre üreme özgürlükleri mücadelesinin önemli bir parçası, vatandaş olarak hem birey hem de toplumun bir parçası olduğumuzu anlamaktan geçmektedir. Sadece kadının bireysel seçim hakkına ya da kişisel mahremiyet hakkına odaklanan oluşumlar bunu görmekten uzaktır. Üreme hakkı indirgenemez bir şekilde hem sosyal hem de bireyseldir. "Kadınlar kürtaj hakkına sahip olabilir ama masraflarını karşılayacak maddi kaynağa sahip olmayabilirler. Başka kadınlar hukuksal olarak bu hakka sahip olmayabilir -erişimi kısıtlanmıştır- bu yüzden umutsuz yöntemlere başvururlar. Bu feminist hak söylemi üreme ile ilgili ihtiyaçların bireyselliğini kadınların ortak ihtiyaçları bağlamına oturtmaktadır." Kürtajı üreme özgürlükleri çerçevesinden savunan görüşlerin sorunlu olduğu nokta kadına üreme konusunda mutlak bir karar hakkı mı verileceği, yoksa karar hakkının toplumla mı paylaşılacağı konusunda net cevap verememeleridir (Smyth 2002, 340). Hem kürtaj masraflarının tamamen devlet tarafından karşılanmasını savunup hem de kürtaj kararına devletin hiç bir şekilde müdahale etmemesini beklemek gerçekçi görünmemektedir.

Amerika'daki Siyah ve Latin kadınların başı çektiği üreme özgürlükleri anlayışının bir yansıması 90'larda Türkiye'deki Kürt feministler arasında da görülmüştür. Karşı karşıya oldukları asimilasyon ve nüfus kontrol politikaları nedeniyle annelik ve doğurganlık kavramlarına Türk feministlerden farklı anlamlar yükleyen Kürt feministler için doğum kontrol de özgürleştirici değil ırkçı, baskıcı çağrışımlar içermektedir. Özellikle kadınları hedefleyen, eğitim ve doğum kontrol hizmetleri vermeyi amaçlayan Çok Amaçlı Toplum Merkezlerinin (ÇATOM) Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illerde yaygınlaştırılması ve Türk feministlerin bu merkezlere sıcak bakması Kürt feministlerin tepkisini çekmiştir. Kürt feministler bunun Siyah kadınlara karşı kullanılan doğum kontrol politikalarının aynısı olduğunu, bunun diğer adının ana rahminde başlayan soykırım ya da etnik temizlik olduğunu söylemişlerdir (Çaha 2010, 398).

Türkiye'deki kürtaj tartışmalarında Feminist Politika dergisinin de üreme özgürlüklerine benzer bir yaklaşımı benimsediği görülmektedir. Hak söylemini benimseyen Feminist Politika yazarları kürtajı sadece bireysel bir hak olarak ele alan liberal feministlerle aralarına bir çizgi çekmiş ve kürtajın toplumsal bir hak olduğunu vurgulamışlardır. Kürtajı kişisel bir sorun olarak kavramlaştırılmasına katkıda bulunan liberal feminist pozisyona alternatif olarak yasalarda kürtaj serbest görünse dahi neo-liberal politikalar, sosyal harcamalardaki

kesintilerle kürtaj hakkının kısıtlandığına dikkat çeken, kürtajı kişisel bir seçim hakkının ötesinde sosyal bir hak olarak ele alan anti-kapitalist feministlerin pozisyonu gösterilmektedir (Barın 2010, 41). Kürtaja erişimin devlet tarafından garanti altına alınması durumunda karar verme yetkisinin devlet ve kadın arasında nasıl paylaştırılacağı konusunda Feminist Politika dergisi (2010, 22-23) kulağa ütopik gelen bir yaklaşım benimsemekte. Kürtaja dair kabul edilebilir tek yasal müdahalenin kadınların bedenleri üzerindeki mutlak tasarruf hakkını korumaya yönelik düzenlemeler olduğu, yasal süre kısıtlamalarının dahi kabul edilemez olduğu ifade edilmiştir. Kürtajın süresine yasaların değil kadınlarla birebir ilişkiye giren doktorların, kadının sosyal durumunu ve sağlığını göz önüne alarak karar vermesi önerilmektedir. Amargi degisinde Aksu Bora (Bora 2012, 34) Feminist Politika dergisinde yer alan kürtajı geniş bir toplumsal hak tanımına oturtan yazıları eleştirmiş, alışılagelinmiş ekonomik-sosyal haklar çerçevesiyle yetinilmediği halde neden hâlâ hak söyleminde ısrar edildiği sormuştur.

Cinsiyet tercihli kürtaj tartışması

Feministlerin belki de bazen kürtaj seçimine müdahale edilmesi gerektiğini tartıştığı durumlar da olmuştur. Bu tartışmaların nedeni çoğunluğun oğlan çocuğu sahip olmayı tercih ettiği cinsiyetçi dünyamızda, gittikçe gelişen üreme teknolojileri ve cinsiyet belirleme yöntemleri sonucunda dişi ceninlerin çok yüksek oranda kürtajla aldırılacağı ve cinsiyet dengesinin bozulacağı endişesidir. Cinsiyet tercihine dayalı kürtajın özellikle Çin ve Hindistan'da sorun haline geldiği görülmektedir. Güney Kore'de ise bir zamanlar görülen dişi ceninlerin aldırılması eğilimi ekonomik ve toplumsal gelişme sonucunda ortadan kalkmıştır. Diğer Batı ülkeleri ve ABD'de bazı göçmen gruplardaki dişi ve erkek bebek oranları cinsiyete göre kürtaj uygulandığına işaret etmektedir. Normalde oğlan ve kız doğumlarındaki doğal oran 105 oğlana 100 kız şeklindedir. Amerika'da Çin, Kore ve Hindistan göçmenleri içinde ilk çocuk için oğlan/kız oranı doğal orana eşittir, ilk çocuk için bir müdahale yapılmadığı anlaşılmaktadır. Fakat ilk çocuk kız ise ikinci çocuklarda oğlan/kız oranı 117/100'e çıkmaktadır. İlk iki çocuğun kız olması durumunda oran 151/100'e sıçramaktadır. Eğer ilk çocuk oğlan ise sonraki çocuklar için cinsiyet oranı doğal orana uygun devam etmektedir. Bu rakamlardan ilk çocukların kız doğmasından sonra oğul sahibi olmak isteyen ailelerin dişi ceninleri kürtajla aldırdığı anlaşılmaktadır. Bu da çocuk evliliği, namus cinayeti, kadın sünneti gibi kadınlara yönelik ayrımcı gelenekleri yasaklayan Amerikan yasalarının dişi ceninlerin aldırılması gibi başka bir cinsiyetçi eyleme kürtaj serbestliği sayesinde imkân mı tanıdığı sorusunu akla getirmektedir (Greaves 2013, 333-363).

Cinsiyet seçilimli kürtajın yaygınlaşması kadın erkek oranlarındaki dengenin bozulmasına yol açacaktır. Kadınların azınlık haline gelmesiyle zaten zayıf olan politik güçlerinin iyice azalması, erkeklerin üreme konularında kontrolünün artması, doğanın yıkımına yol açan erkek değerlerinin etkisinin artması, sayılarının azalması nedeniyle değerleri artan ve sadece üreme yetenekleri için değerli görülen kadınların özgürlüklerinin daha da kısıtlanmasından endişelenilmektedir. Çoğu feminist cinsiyet seçimine karşı çıkmakla birlikte kadının seçim hakkının zarar görmesinden çekindikleri için bu konuda yasal engelleme getirilmesini savunamamaktadır. Yasal önlem yerine cinsiyet belirleme teknolojilerinin daha fazla geliştirilmesinin engellenmesi ve kadınları bu teknikleri tercih etmeme yönünde ikna etmeyi önermektedirler (Luthra 1993, 47).

April L. Cherry (Cherry 1995, 207) liberal feminizmin cinsiyet seçimine dayalı kürtaja bakış açısını şu şekilde özetlemektedir: Liberal feministler üreme özgürlüklerini kişisel otonomi ve mahremiyetin korunumu, yani devletin kişisel alana gereksiz müdahale etmemesi temelinde ele alıyorlar. Liberal feministler her kadının hamileliğin sonlandırma konusunda istediği gerekçeye dayanarak karar verme hakkı olduğunu savundukları için cinsiyete göre kürtaj yapılmasının yasal yolla engellenmesine karşılar. Cherry cinsiyet seçimi için kürtaj olunmasına izin verilmesi durumunda kadınların düşük statüsünün daha da kötüleşeceğine ve nihayetinde zaten o zor elde edilmiş hakların kaybedilebileceğine dikkat çekmektedir. Liberal feministler cinsiyet tercihli kürtajın uzun vadede yaratacağı sonuçları reddetmeseler de Amerika'da kadınların karşılaştığı düşünme süresi, eş izni gibi kısıtlamaların kadınların karar verme yetisine güvenmeyen bir toplumdan kaynaklandığını ve kadının ceninin cinsiyetine göre kürtaj kararı veremeyeceğinin kabul edilmesiyle kadının karar verme yetisinin eksik olduğuna dair görüşün pekişeceği ve bunun da en az cinsiyet seçimli kürtajın yaratacağı sonuçlar kadar zararlı olacağını düşünmektedirler. Liberal feministlerin kullandığı hak söylemine şüpheyle yaklaşan radikal feministlere göre sosyal adaleti ilerletmeye yaramadığı sürece haklar anlamsızdır. Liberal feministlerin kavramsallaştırdığı şekliyle kürtajda seçim hakkının kadınların üreme özgürlüğünü mü yoksa doğurganlıklarının sömürülmesini mi arttırdığına bakılmalıdır. Kürtaj hakkı kadınlara ne zaman çocuk sahibi olacakları konusunda kontrol vermişken cinsiyet tercihli kürtaj tam tersine erkeklere (kocalara ve ailelere) kadının doğurganlığı

üzerinde ve gelecek nesillerin cinsiyet yapısı üzerinde daha fazla kontrol sağlamaktadır. Ataerkil sistemde cinsiyet tercihli kürtaj ataerkil sistemi güçlendirmektedir ve savunulması mümkün değildir (Cherry 1995, 217-219).

Sonuç

Kürtaj çok karmaşık tartışmaların döndüğü bir meseledir ve yasal kürtajı savunan feministlerin de bu konuda birbirinden çok farklı tutumlar alabildiği görülmektedir. Hak söylemi her ne kadar başvurulması kolay bir söylem olsa da kadınların kürtaja erişimi konusunda sakıncalar taşıdığı görülmüştür. Öte yandan kürtajın yasal ve erişilebilir olmasını savunmak kürtajı illa ki bir "hak" olarak tanımlamayı gerektirmemektedir. Kadınların istenmeyen hamilelikler konusundaki deneyimlerinin incelenmesi meselenin 9 aylık bir kısıtlanmayla kadının kendi bedeni üzerinde tasarruf hakkının engellenmesinden ibaret olmadığına işaret etmektedir. Kadınlar dünyaya yeni bir insan getirmenin sorumluluğunu alıp almama konusunda karar vermektedir ve bu kararı verirken nasıl bir anne olacakları, cenine verebilecekleri hayat ve kendilerine karşı sorumluluk hissettikleri diğer insanların bu karardan nasıl etkileneceğini hesaba katmaktadırlar. Kürtaj basitçe bir bencillikten ziyade kadının başa çıkması gereken zor bir karar olabilmektedir. Bu konuda kimi yazarlar dikkatimizi ceninin kadının vücudunda geçirdiği süreç ve bedensel otonomi tartışmasından kadının üzerindeki çocuk yetiştirme sorumluluğuna çekmektedir.

Üreme özgürlüklerini temel alan çevreler ise farklı arka planlardan gelen kadınların üreme politikalarından farklı etkilendiğini, bir grup kadın için özgürleşme anlamına gelen uygulamaların başka bir grup için baskı anlamına gelebileceğini vurgulamış ve cinsellik ve üreme konusundaki hak ve özgürlüklerin bir bütün olarak ele alınmasını önermiştir. Kürtajı kişisel bir seçim hakkı değil sosyal bir hak olarak ele alan bu tutum kürtaja erişimin devlet tarafından garanti altına alınmasını, kürtaj masraflarının devlet tarafından karşılanmasını talep etmektedir. Fakat bu tutum toplumsal bir hak olduğunda kürtaj kararının kadın ve toplum arasında nasıl paylaşılacağı konusunda bir soru işareti taşımaktadır.

Çoğu ailenin erkek çocuk istemesi nedeniyle kürtajın kız çocuk sahibi olmamaya yönelik bir önlem olarak kullanılması ve cinsiyet dengelerinin bozulması riskine karşın feministlerin nasıl bir tutum alacağı da başka bir zor soruyu oluşturmaktadır. Ceninin cinsiyetine göre kürtaj yapılmasının ya da ceninin cinsiyetinin öğrenilmesinin kadının seçim ve bilgi edinme hakkına gölge düşürmeden nasıl engelleneceği, kadının özgür iradesiyle, erkek çocuk isteyen eş, kayın peder ve kayın validenin baskısının birbirinden nasıl ayırt edileceği sorularına cevap vermek güçtür. Kürtaj meselesi feministler için sadece kürtaj karşıtlarının taarruzlarına karşı konulan bir konu değil kendi içinde pek çok çelişkiyi barındıran bir sorundur.

Kaynakça

Barın, Özlem. “Avrupa'da Kürtaj Hakları Mücadelesi”, *Feminist Politika* 7 (Yaz 2010): 41.

Boonin, David. *A Defense of Abortion* (New York: Cambridge University Press, 2003).

Bora, Aksu. “Birlik Ve Beraberliğe En Çok Muhtaç Olduğumuz Şu Günlerde Kürtaj Yasağı”, *Amargi* 26 (Güz 2012): 32-34.

Cannold, Leslie. *The Abortion Myth: Feminism, Morality, and The Hard Choices Women Make* (Hanover: University of New England, 2000).

Cherry, April L. “Feminist Understanding of Sex-Selective Abortion: Solely a Matter of Choice?”, *Wisconsin Women's Law Journal* 10 (1995): 161-223.

Çaha, Ömer. *Sivil Kadın: Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2010).

Demir, Esra. “Kürtaj Hak Olursa Karar Kadınlara Kalır Mı?”, *Amargi* 26 (Güz 2012): 8-11.

Donovan, Josephine. *Feminist Teori: Amerikan Feminizminin Entelektüel Gelenekleri*, çev. Aksu Bora, Fevziye Sayılan, Meltem Ağduk Gevrek (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010).

Feminist Politika, “İstediğimiz Zaman İstediğimiz Kadar Çocuk!”, 7 (Yaz 2010): 22-23

Gilligan, Carol. *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development* (USA: Harvard University Press, 2003) .

Greaves, Jason C. “Sex-Selective Abortion In The US: Does Roe v. Wade Protect Arbitrary Gender Discrimination”, *Civil Rights Law Journal,* c. 23, s. 3, (2013): 333-363.

Jaggar, Alison M. “Abortion and a Women's Right to Decide”, *Living With Contradictions: Controversies in Feminist Social Ethics* ed. Alison M. Jaggar (Colorado: Westview Press, 1994), 281-286.

Keskin, İçten. *Amerika ve Türkiye'de Kürtaj Tartışmaları ve Feminizm Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz* (Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2014).

Luthra, Rashmi. “Toward A Reconceptualization of 'Choice': Challenges By Women At The Margins”. *Feminist Issues.* (1993): 41-54.

MacKinnon, Catharine. *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*, çev. Türkân Yöney, Sabir Yücesoy (İstanbul: Metis Yayınları, 2003).

Markowitz, Sally. "Abortion and Feminism", *Social Theory and Practice,* 19 (1990): 1-17.

Porter, Elisabeth. “Abortion Ethics: Rights and Responsibilities”, *Hypatia* 9, no.3 (1994): 66-87.

Saul, Jennifer Mather. *Feminism: Issues and Arguments*, (New York: Oxford University Press, 2003).

Shrage, Laurie. *Abortion and Social Responsibility: Depolarizing the Debate* (New York: Oxford University Press, 2003).

Smith, Andrea. “Beyond Pro-Choice Versus Pro-Life: Women of Color and Reproductive Justice” *Feminist Formations* 17, no. 1 (2005): 119-140.

Smyth, Lisa. “Feminism and Abortion Politics: Choice, Rights, and Reproductive Freedom”, *Women's Studies Internatinal Forum* 25 (2002): 335-345.

Thomson, Judith Jarvis. “A Defense of Abortion”, *Philosophy and Public Affairs* 1 (1971): 47-66.